

Andrzej Nowak

Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach

ORCID: 0000-0002-5617-9113

**„GROŻĄCA SUROWA KARA” JAKO SAMODZIELNA
PODSTAWA TYMCZASOWEGO ARESZTOWANIA
PO ZMIANIE ART. 258 K.P.K.**

Przystępując do rozważania problemu samodzielności podstawy tymczasowego aresztowania określanej jako „grożąca surowa kara”, należy rozpocząć od przeanalizowania samej treści przepisu art. 258 k.p.k. w zakresie tego dotyczącym, a przede wszystkim zmian, jakie następowały w tej kwestii.

Pierwotnie przedmiotowy przepis k.p.k. z 1997 r. brzmiał:

Art. 258. § 2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą¹.

1 lipca 2015 r. weszły w życie przepisy w sposób odmienny formułujące tę przesłankę². Od tego momentu przepis ten stanowił, iż:

Art. 258. § 2. Wobec oskarżonego, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo którego sąd pierwszej instancji skazał na karę pozbawienia wolności wyższą niż 3 lata, obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w § 1, uzasadniające stosowanie środka zapobiegawczego, mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary.

Przedmiotowe rozwiązanie nie funkcjonowało jednak długo w porządku prawnym, 15 kwietnia 2016 r. weszła bowiem w życie kolejna zmiana przepisów k.p.k.³ przywracająca *de facto* poprzednie brzmienie przepisu.

Odnosząc się do stanu prawnego obowiązującego przed 1 lipcem 2015 r., należy stwierdzić, iż nie budził on już od pewnego czasu większych wątpliwości

¹ Dz.U. 1997, nr 89, poz. 555.

² Dz.U. 2013, poz. 1247.

³ Dz.U. 2016, poz. 437.

interpretacyjnych. W związku z istniejącą bowiem rozbieżnością w orzecznictwie Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym w celu uzyskania odpowiedzi, czy przesłanki określone w art. 258 § 2 k.p.k. stanowią samodzielne i wystarczające podstawy do zastosowania (przedłużenia stosowania) tymczasowego aresztowania, a tym samym tworzą domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania, co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania. Rozstrzygając tę kwestię, Sąd Najwyższy w 19 stycznia 2012 r. stwierdził⁴, że podstawy stosowania tymczasowego aresztowania określone w art. 258 § 2 k.p.k., przy spełnieniu przesłanek wskazanych w art. 249 § 1 i art. 257 § 1 i przy braku przesłanek negatywnych określonych w art. 259 § 1 i 2, stanowią samodzielne przesłanki szczególne stosowania tego środka zapobiegawczego. W uchwale tej wyrażono także pogląd, że do zastosowania czy przedłużenia tymczasowego aresztowania nie wystarczy samo odwołanie się przez sąd do górnej granicy zagrożenia karą. Przedmiotowa uchwała spotkała się z aprobatą w doktrynie⁵. Trudno bowiem przyjąć, aby przepis art. 258 § 2 k.p.k. był samodzielną podstawą stosowania tymczasowego aresztowania bez wystąpienia podstawy ogólnej czy też przy zaistnieniu ujemnej przesłanki ograniczającej stosowanie tymczasowego aresztowania, o których mowa w art. 259.

W orzecznictwie funkcjonował pogląd, że groźba surowej kary rodzi domniemanie, że podejrzani (oskarżeni) mogą podejmować próby bezprawnych działań mogących destabilizować prawidłowy tok postępowania. Z uwagi na to, że wskazana w art. 258 § 2 k.p.k. okoliczność ma charakter domniemania prawnego, nie jest konieczne dowodowe wykazywanie, że podejrzani (oskarżeni) podejmowali w przeszłości konkretne działania w tym kierunku⁶. Chęć uniknięcia długoterminowej kary pozbawienia wolności rodzi domniemanie, że podejrzany ukryje się lub ucieknie, a tym samym utrudni dalszy bieg postępowania⁷.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r. spotkała się generalnie z przychylnym przyjęciem doktryny (glosy aprobujące: M. Kornak, D. Drajewicz, J. Machlańska⁸). Pojawiały się jednak odmienne stanowiska dotyczące tej kwestii (glosy krytyczne: J. Skorupka, M. Drewicz, A. Woźniak, R. Rynkun-Werner⁹).

⁴ Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 19 stycznia 2012 r., sygn. I KZP 18/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 1.

⁵ M. Kornak, Glosa do uchwały SN z 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, Lex/el. 2012. Zob. też: J. Skorupka, Glosa do uchwały SN z 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, OSP 2012, z. 7–8, poz. 80.

⁶ Postanowienia SA: we Wrocławiu z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. II AKz 12/12, Lex nr 1108801; we Wrocławiu z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. II AKz 4/12, Lex nr 1108804; w Katowicach z dnia 3 listopada 2011 r., sygn. II AKz 708/11, Lex nr 1102946; w Katowicach z dnia 3 listopada 2010 r., sygn. II AKz 719/10, Lex nr 686880.

⁷ Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. II AKz 569/11, Lex nr 1108806.

⁸ Lex nr 1102081.

⁹ Lex nr 1102081.

Najostrzej swoje uwagi krytyczne zaprezentowała A. Woźniak, stwierdzając, iż samodzielność przesłanki określonej w art. 258 § 2 k.p.k. w wymiarze wskazanym w przedmiotowej uchwale nie znajduje uzasadnienia nie tylko w dominujących poglądach reprezentowanych przez doktrynę i linię orzecznictwa. Tymczasowe aresztowanie jako środek zapobiegawczy musi realizować wyznaczony mu przez ustawodawcę cel, a mianowicie służyć zabezpieczeniu prawidłowego toku postępowania. Nie do pogodzenia z realizacją tego celu jest przyjęcie interpretacji zakładającej nadanie tej instytucji wymiaru represyjnego zamiast prewencyjnego oraz stosowania tymczasowego aresztowania w sposób automatyczny.

W pierwszej kolejności zdaniem ww. trzeba zważyć, że zarówno na gruncie doktryny¹⁰, jak i orzecznictwa¹¹ funkcjonował ugruntowany pogląd, w świetle którego przesłanka stosowania tymczasowego aresztowania wyrażona w art. 258 § 2 k.p.k. stwarza domniemanie podejmowania przez oskarżonego próby bezprawnych działań, które zakłócą prawidłowy tok postępowania. Należy jednak w tym zakresie przyjąć, iż domniemanie to musi być uzasadnione, a zatem musi realnie wystąpić. Błędne byłoby więc rozumowanie pozwalające w sposób niejako automatyczny zakładać, iż samo zagrożenie wysoką karą będzie motywować oskarżonego do podejmowania działań zakłócających prawidłowy przebieg postępowania. Nie w każdym przypadku zatem będzie uzasadnione wysuwanie wniosku o wysokim prawdopodobieństwie działań oskarżonego zakłócających tok postępowania, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k., przy wystąpieniu omawianych przesłanek z art. 258 § 2 k.p.k. Konieczne jest w tej mierze dokonanie kompleksowej oceny okoliczności sprawy, w świetle której organ procesowy dojdzie do przekonania, że prawidłowy tok postępowania może być zagrożony. Dopiero ustalenie wystąpienia owego realnie uzasadnionego domniemania zakłócenia prawidłowego przebiegu postępowania działaniami oskarżonego stanowi więc faktyczną przesłankę umożliwiającą zastosowanie tymczasowego aresztowania na gruncie przepisu art. 258 § 2 k.p.k., nie zaś sam fakt abstrakcyjnego tudzież konkretnego zagrożenia surową karą¹². Nie ma przy tym przeszkód, by obalić tak ukształtowane domniemanie przez ustalenie, że w danej, konkretnej sytuacji obawa mactwa nie zachodzi, np. w przypadku prawidłowo przebiegającej, rozbudowanej współpracy oskarżonego z organami ścigania.

W omawianiu niniejszego problemu trzeba mieć na uwadze również intencję ustawodawcy, która przyświecała mu przy kształtowaniu instytucji tymczasowego aresztowania. Celem należytego odczytania znaczenia zawartej w art. 258 § 2 k.p.k. przesłanki powinno się zastosować wykładnię zarówno funkcjonalną, jak i celo-

¹⁰ K. Dąbkiewicz, *Tymczasowe aresztowanie*, Warszawa 2012, s.116; K. Eichstead, *Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w polskim prawie karnym*, Warszawa 2008, s. 84; W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 308.

¹¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 24 listopada 2011 r., sygn. II KZ 498/2011 (niepubl.).

¹² Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 6 grudnia 2006 r., sygn. II AKz 626/2006, OSA 2007, nr 3, poz. 11 s. 15.

wościową, nie zaś – jak uczynił to Sąd Najwyższy w przedmiotowym orzeczeniu – opierać się jedynie na literalnym brzmieniu przepisów. Nie ulega bowiem wątpliwości, że intencją towarzyszącą ustawodawcy przy konstrukcji art. 258 § 2 k.p.k. było zabezpieczenie prawidłowego przebiegu postępowania jako procesowej przesłanki stosowania tego środka, nie zaś stosowanie izolacyjnego środka zapobiegawczego wobec każdego, komu przypisuje się popełnienie czynu zagrożonego wysokim wymiarem kary.

Na zakończenie A. Woźniak akcentuje, iż intencję ustawodawcy obrazuje ponadto projekt nowelizacji k.p.k. (który został uchwalony w późniejszym terminie i wszedł w życie 1 lipca 2015 r.), który w celu doprecyzowania określenia podstaw stosowania tymczasowego aresztowania w sposób ścisły łączy przesłankę stypizowaną w art. 258 § 2 k.p.k. z wyrażoną w art. 258 § 1 k.p.k.

W uzasadnieniu projektu wspomnianej nowelizacji wskazano, że nieprawidłowe jest stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. niejako automatycznie, bez analizy rzeczywistego wystąpienia obaw wskazanych w § 1 i zagrożenia prawidłowego toku procesu, a więc wystąpienia przesłanki procesowej będącej ogólną podstawą stosowania zarówno tego, jak i każdego środka zapobiegawczego. Znowelizowany art. 258 § 2 k.p.k. miał precyzować, iż obawy zaistnienia zachowań wskazanych w § 1, uzasadniających stosowanie tymczasowego aresztowania, mogą wynikać „także”, nie zaś „tylko” z surowości grożącej oskarżonemu kary¹³. Tym samym zdaniem autorki nowy art. 258 § 2 k.p.k. odrzuca założenia interpretacji Sądu Najwyższego przedstawione w głosowanej uchwale.

Warto w tym miejscu skupić się na ostatnim z przedstawionych argumentów przemawiających rzekomo przeciwko przedmiotowemu orzeczeniu Sądu Najwyższego, tj. poświęconemu projektowanej zmianie przepisu art. 258 § 2 k.p.k. Jak wiemy, stał się on obowiązującym prawem od 1 lipca 2015 r. i funkcjonował w takim kształcie przez kilka miesięcy.

Faktycznie po uchwaleniu przedmiotowej zmiany zaczęły się pojawiać stanowiska, zgodnie z którymi uznawano, iż zmiana § 2 doprowadziła do odmiennego ukształtowania podstaw stosowania środków¹⁴. Z jednej strony bowiem utrzymano rozwiązanie zakładające istnienie powodu do stosowania środka zapobiegawczego z racji orzeczonej już, ale nieprawomocnie, kary pozbawienia wolności określonego rozmiaru lub zagrożenia tą karą z uwagi na zarzut zbrodni bądź poważnego występku, lecz z drugiej wskazano, że z tych powodów, czyli z racji tej kary, mają wynikać obawy, o jakich mowa w § 1, co należy wówczas wykazać w uzasadnieniu orzeczenia. Tym samym przesłanka z § 2 miała stracić charakter samodzielnej podstawy stosowania tymczasowego aresztowania czy innych środków, gdyż ustawodawca wskazał, że obawy z § 1 mogą wynikać

¹³ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 870.

¹⁴ M. Kurowski, *Zagadnienia ogólne i postępowanie przygotowawcze*, Kraków 2015.

z okoliczności wskazanych w § 2. Niezbędne zatem było tu wykazanie, zdaniem m.in. M. Kurowskiego, że z uwagi na rodzaj i wymiar grożącej lub orzeczonej kary istnieją okoliczności uzasadniające określoną obawę. Powyższe przerzucać miało ciężar dowodowy w zakresie tej przesłanki ze wskazania kary wynikającej z samego zagrożenia na konkretną, realnie grożącą. Opisana zmiana niewątpliwie wiązała się ze sprzecznymi poglądami doktryny na rozumienie przesłanki z § 2 art. 258 k.p.k. Jak podnoszono, zarówno organ wnioskujący, jak i orzekający miał być zobligowany do wykazania, w jaki sposób grożąca lub orzeczona nieprawomocnie kara wpłynie na istnienie obaw ujętych w § 1 art. 258 k.p.k., a uzasadniających stosowanie środków zapobiegawczych.

Sam natomiast fakt uznania, iż z dniem wejścia w życie nowego brzmienia przepisu odpadała tak szeroko stosowana przesłanka tymczasowego aresztowania, zdawał się rodzić dalsze komplikacje. Należy bowiem zwrócić uwagę na treść art. 35 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁵ wprowadzającego przedmiotowe zmiany. Powołany przepis przejściowy przewidywał bowiem odstępstwo od zasady określonej w art. 28 tej ustawy, zgodnie z którą czynności procesowe dokonane przed jej wejściem w życie są skuteczne, jeżeli dokonane zostały z zachowaniem przepisów dotychczasowych. Natomiast przepis art. 35 ust 2 ustawy nowelizującej formułował bezwzględny wymóg uchylecia lub zmiany decyzji w przedmiocie stosowania środka zapobiegawczego lub zabezpieczenia majątkowego, jeżeli od 1 lipca 2015 r. wskutek wprowadzonych zmian przepisów brak będzie podstaw prawnych do ich dalszego stosowania. Regulacja ta miała właśnie szczególne znaczenie wobec wejścia w życie w tym terminie zmian w zakresie przesłanek orzekania środków zapobiegawczych oraz zabezpieczenia majątkowego. W związku z nią na terenie całego kraju – na polecenie Prokuratora Generalnego¹⁶ – we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury dokonano przeglądu stosowania tych instytucji w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych pod kątem weryfikacji dotychczasowych podstaw ich stosowania z uwzględnieniem zmian obowiązujących od 1 lipca 2015 r. W niektórych przypadkach kończyły się one skierowaniem do właściwych sądów wniosków o przedłużenie bądź dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania w oparciu jednak już o inne, zgodne z nowym brzmieniem przepisu przesłanki. Brak jest co prawda szerszych badań przedmiotowej praktyki, jednak dostępne dane pozwalają na przyjęcie, iż w większości tego rodzaju przypadków wnioski te nie spotykały się z przychylnym przyjęciem organu orzekającego o tych środkach i w konsekwencji nie były uwzględniane. Sądy generalnie więc nie widziały potrzeby dokonywania ingerencji w raz już wydane przed 1 lipca 2015 r. decyzje procesowe, nawet gdy były one wydane jedynie w oparciu o stare brzmienie przedmiotowego przepisu.

¹⁵ Dz.U. poz. 1247.

¹⁶ Pismo Prokuratury Generalnej PG IA 021/10/15 z 16 czerwca 2016 r.

Z biegiem czasu w stanowiskach praktyków zaczęła się przebijać odmienna interpretacja przedmiotowego przepisu – tożsama z wnioskami opartymi na poprzednim brzmieniu przepisu. Uznawano za niemożliwą do zaakceptowania tezę o utracie samoistnego bytu normy art. 258 § 2 k.p.k. i związaną z tym konieczność uchylecia lub zmiany zastosowanego aresztowania we wszystkich wypadkach, gdy wyłączną podstawą decyzji o zastosowaniu lub przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania była norma art. 258 § 2 k.p.k. Należy bowiem zauważyć, iż zmiana normatywna w obrębie jednostki redakcyjnej art. 258 § 2 k.p.k. sprowadzała się do podkreślenia przez ustawodawcę, że zagrożenia dla prawidłowego toku postępowania karnego w postaci obawy ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, bądź obawa mactwa procesowego „mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary”. Powyższy zwrot normatywny odnosić należy do konkretnego zagrożenia dla prawidłowego toku postępowania (te wymienione są przez ustawodawcę w art. 258 § 1 k.p.k., stąd odesłanie do wskazanej jednostki redakcyjnej), mającego swe źródło w surowym zagrożeniu karnym. W istocie zatem ustawodawca nie deroguje samoistnej podstawy tymczasowego aresztowania z art. 258 § 2 k.p.k., a jedynie obliguje prokuratora występującego z wnioskiem o zastosowanie lub przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania w oparciu o analizowaną podstawę prawną do wykazania, że surowość grożącej oskarżonemu kary wpływa na powstanie zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k. Odesłanie do normy art. 258 § 1, zawarte w znowelizowanej jednostce redakcyjnej art. 258 § 2 k.p.k., nie oznacza zatem wprowadzenia przez ustawodawcę wymogu koniunkcji pomiędzy przesłanką z art. 258 § 2 i przynajmniej z jedną z przesłanek, o których mowa w art. 258 § 1 pkt 1 lub 2 k.p.k., lecz sprowadza się do konieczności wykazania konkretnych zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania mających swe uzasadnienie w surowości grożącej oskarżonemu kary (wynikających z zagrożenia karnego). Należy zatem stanąć na stanowisku, że brak było podstaw do weryfikacji zapadłych orzeczeń w przedmiocie tymczasowego aresztowania w oparciu o normę art. 258 § 2 k.p.k., gdyż zarówno w poprzednim, jak i obowiązującym po 1 lipca 2015 r. stanie prawnym surowe zagrożenie karne przekładające się na zagrożenie dla prawidłowego toku postępowania było samodzielną przesłanką stosowania tymczasowego aresztowania, ewentualnie pozostałych środków zapobiegawczych¹⁷.

Część doktryny natomiast z samego faktu dokonania modyfikacji przepisu wyciągała wnioski o zmianie materialnej jego zawartości. Podnoszono¹⁸, iż nowe brzmienie art. 258 § 2 k.p.k. podkreśla, że podłożem dla powstania uzasadnionych obaw dotyczących zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania, a związanych z ucieczką, ukryciem się oraz mactwem oskarżonego, jest również surowość

¹⁷ Pismo Prokuratury Generalnej PG VII G 0280/17/15 z 16 lipca 2015 r.

¹⁸ K. Dąbkiewicz, *Komentarz do zmiany art.258 Kodeksu postępowania karnego* [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.

grożącej oskarżonemu kary. Jak podkreślono w uzasadnieniu projektu¹⁹, chodzi tutaj o wyraźne powiązanie podstaw wskazanych w art. 258 § 2 k.p.k. z określoną obawą wskazaną w treści § 1 tego przepisu. Nie chodzi zatem – jak w poprzednim stanie prawnym – o stosowanie środka zapobiegawczego z uwagi na grożącą oskarżonemu surową karą, lecz o to, że obawy, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k., wynikają mogą „także”, a nie „tylko” z „surowości grożącej oskarżonemu kary”.

W przypadku przepisu art. 258 § 2 k.p.k. nie chodzi wyłącznie o karę wynikającą z ustawowego zagrożenia określonego w przepisie prawa karnego, którego naruszenie zarzuca się lub przypisuje oskarżonemu, ale z mających zastosowanie przepisów części ogólnej k.k. W art. 258 § 2 k.p.k. ustawodawca posłużył się dwoma różnymi sformułowaniami, tj. „zagrożenie karą” oraz „surowość grożącej oskarżonemu kary”. Pierwsze dotyczy sankcji karnej określonego przepisu części szczególnej k.k., drugie natomiast odnosi się do wymiaru kary realnie grożącej oskarżonemu. W konsekwencji sąd orzekający w przedmiocie środka zapobiegawczego zobowiązany jest ustalić, czy orzeczenie wobec oskarżonego takiej kary jest realne, opierając się na ujawnionych w toku postępowania podmiotowo-przedmiotowych okolicznościach sprawy.

Należy dodatkowo zwrócić uwagę, iż stanowisko, że podstawy stosowania tymczasowego aresztowania określone w art. 258 § 2 k.p.k., przy spełnieniu przesłanek wskazanych w art. 249 § 1 i art. 257 § 1 k.p.k. i przy braku przesłanek negatywnych określonych w art. 259 § 1 i 2 k.p.k., stanowią samodzielne przesłanki szczególne stosowania tego środka zapobiegawczego, jest zgodne z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzoną w Rzymie 4 listopada 1950 r.²⁰, co wynika nawet z orzecznictwa Trybunału Strasburskiego. W wyroku z 23 czerwca 2005 r. w sprawie 44722/98 Łatasiewicz vs. Polska²¹ organ ten wprost wskazuje, że surowość wyroku, jaki może w przyszłości zapaść, i związany z nim ciężar gatunkowy stawianych zarzutów daje organom krajowym uzasadnioną podstawę do przyjęcia ryzyka ucieczki, a nawet ponownego popełnienia czynów zabronionych²². Zatem nie może być wątpliwości, że także w orzecznictwie Trybunału Strasburskiego akceptuje się funkcjonowanie szczególnego domniemania wynikającego z prognozowanej kary i ciężaru gatunkowego stawianych zarzutów. Oczywiście Trybunał jednocześnie zastrzega, że – po pierwsze – okoliczności te same w sobie nie mogą uzasadniać nadmiernie długiego okresu stosowania tymczasowego aresztowania, a po drugie – prognozowany wymiar kary musi być wraz z upływem czasu i w świetle przeprowadzanych kolejnych czynności ponownie ustalany.

Tym wymogom odpowiadają polskie regulacje, żaden przepis obowiązującego k.p.k. nie dopuszcza bowiem stosowania tymczasowego aresztowania przez dłuższy okres nieuzasadniony okolicznościami sprawy i celami izolacyjnego środka zapo-

¹⁹ Uzasadnienie projektu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, s. 81–82.

²⁰ Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284.

²¹ Lex nr 153396.

²² Także wyrok z 31 maja 2011 r. w sprawie 24205/06 Krawczak vs. Polska, Lex nr 817591 czy wyrok z 26 lipca 2001 r. w sprawie 33977/96 Ilijkov vs. Bułgaria, Lex nr 76133.

biegawczego (art. 263 § 1–4 k.p.k.). Konieczność weryfikacji istnienia podstaw dalszego stosowania tymczasowego aresztowania wynika natomiast nie tylko z potrzeby podejmowania odpowiednich decyzji procesowych z upływem okresu, na jaki dotychczas orzeczono tymczasowe aresztowanie, ale również w każdym czasie i na każdym etapie prowadzonego postępowania karnego (art. 253 § 1 k.p.k.)²³.

Z całości tych rozważań wynika, że wykładnia językowa przepisu art. 258 § 2 k.p.k., jak zresztą i treść jego § 1 w obu punktach, nie potwierdza stanowiska o niesamodzielności przesłanki w postaci grożącej oskarżonemu surowej kary. Należy dodatkowo zwrócić jeszcze uwagę, co zauważa orzecznictwo²⁴, iż gdyby chcieć przyjąć, że dla zastosowania tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. konieczne było wykazanie istnienia uzasadnionej obawy matactwa lub uzasadnionej obawy ucieczki, ukrycia się oskarżonego czy też innego bezprawnego utrudniania postępowania karnego (a więc podstaw stosowania tymczasowego aresztowania określonych w art. 258 § 1 k.k.), to przepis § 2 okazałby się zupełnie zbędny. Taki sposób dokonywania interpretacji stałby w rażącej sprzeczności z zakazem wykładni *per non est*. Jeżeli więc ustawodawca przewidział w § 2 art. 258 k.p.k. dodatkową podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, a jednocześnie z żadnego przepisu nie wynika konieczność łącznego wystąpienia przesłanek określonych w § 1 i 2, to surowa kara grożąca oskarżonemu w okolicznościach opisanych w § 2 art. 258 k.p.k. stanowić może samodzielną przesłankę szczególną.

Również Sąd Najwyższy w „nowym” stanie prawnym stoi na stanowisku, iż surowość grożącej kary wynikająca z ustawowego zagrożenia stanowi samodzielną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, ponieważ możliwość wymierzenia surowej kary stwarza domniemanie, że podejrzany w celu uchronienia się przed tą karą może podejmować działania zmierzające do zakłócenia prawidłowego toku postępowania poprzez ukrywanie się, nakłanianie do fałszywych zeznań bądź wyjaśnień itp.²⁵

Użycie natomiast przez ustawodawcę w aktualnym brzmieniu przepisu słowa „także” wskazuje właśnie na wagę surowości grożącej podejrzanemu kary jako podstawy zastosowania tymczasowego aresztowania istniejącej obok wymienionych w § 1 ww. przepisu²⁶. Inaczej rzecz ujmując, surowość grożącej lub wymierzonej kary nadal była przesłanką stosowania tymczasowego aresztowania, jednak pod warunkiem, że wynika z niej wskazana obawa, która jednak nie musi być dodatkowo wykazywana na podstawie konkretnych dowodów i okoliczności, jak w przypadku przesłanek wskazanych w art. 258 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. Gdyby takie dowody i okoliczności istniały, to funkcjonowanie art. 258 § 2 k.p.k. straciłoby

²³ Postanowienie SN z dnia 28 lutego 2001 r., sygn. IV KO 11/01, OSNKW 2001, z. 5–6, poz. 46.

²⁴ Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 19 stycznia 2012 r., sygn. I KZP 18/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 1.

²⁵ Postanowienie SN z dnia 18 kwietnia 2016 r., sygn. WZ 4/16, Lex nr 2023429.

²⁶ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 21 października 2015 r., sygn. II AKz 621/15, Biul.SAKa 2015, nr 4, poz. 14.

rację bytu, a podstawę do stosowania środków zapobiegawczych samodzielnie mogłyby stanowić przesłanki określone w art. 258§ 1 pkt 1 i 2 k.p.k.²⁷

Ustawodawca, by uniknąć jednak jakichkolwiek wątpliwości interpretacyjnych, zdecydował się, jak zaznaczono na wstępie, do powrotu od 15 kwietnia 2016 r. do poprzedniej wersji przepisu.

Bibliografia

- Dąbkiewicz K., *Komentarz do zmiany art.258 Kodeksu postępowania karnego* [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.
- Dąbkiewicz K., *Tymczasowe aresztowanie*, Warszawa 2012.
- Eichstead K., *Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w polskim prawie karnym*, Warszawa 2008.
- Grzeszczyk W., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Kornak M., Głosa do uchwały SN z 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, Lex/el. 2012.
- Kurowski M., *Zagadnienia ogólne i postępowanie przygotowawcze*, Kraków 2015.
- Skorupka J., Głosa do uchwały SN z 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11, OSP 2012, z. 7–8, poz. 80.

Streszczenie

Artykuł omawia kontrowersje związane z uznawaniem za samodzielną podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania grożącą podejrzanemu surową karę. Przedstawiono w nim stanowiska dotyczące tego problemu oparte w szczególności na brzmieniu art. 258 § 2 k.p.k. obowiązującym w okresie od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia 2016 r. oraz przyczyny rezygnacji z przedmiotowej nowelizacji.

Słowa kluczowe: surowa kara, zbrodnia, areszt, sąd, prokurator

„THREATENED SEVERE PUNISHMENT” AS AN INDEPENDENT BASIS FOR PRE-TRIAL DETENTION AFTER THE AMENDMENT OF ART. 258 OF THE CODE OF CRIMINAL PROCEDURE

Summary

The article discusses the controversy surrounding the recognition of the threat of a severe punishment of a suspect as an independent basis for the use of temporary custody. It presents positions on this problem based in particular on the wording of Art. 258 § 2 of the Code of Criminal Procedure in force in the period from 1 June 2015 to 15 April 2016 and the reasons for abandoning the amendment in question.

Keywords: severe punishment, crime, arrest, court, public prosecutor

²⁷ Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 1 września 2015 r., sygn. II AKz 597/15, KSAG 2015, nr 4, 288–289.